

Prof. Dr. Hüseyin Erk'in yaşamı ve çalışmaları üzerine bir araştırma*

Özgül KÜÇÜKASLAN**, İbrahim KÜÇÜKASLAN***

Öz: Prof. Dr. Hüseyin Erk, veteriner hekimliği eğitim-öğretiminde, dersleri 1873 yılından itibaren programa alınan Doğum ve Jinekoloji Biriminin ilk öğretim üyesidir. Yüksek Ziraat Enstitüsü'nün ilk mezunları arasında yer alan Hüseyin Erk, akademik yaşamına 1939 yılında başlamış, alanın ilk doktora derecesini 1946 yılında almıştır. 1950 yılında doçent olan, 1958'de profesörlüğe yükseltilen Hüseyin Erk, veteriner doğum ve jinekoloji alanında eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayım etkinliklerinin yanı sıra bu alanda görev yapacak olan diğer öğretim elemanlarının yetişmesinde de önemli görevler üstlenmiştir. Bu çalışma, Türkiye'de Veteriner Hekimliğinde Doğum ve Jinekoloji alanının öncülerinden ve önemli köşe taşlarından biri olan Hüseyin Erk'in bilimsel yaşam öyküsünü ortaya koymak ve veteriner hekimliği biyografi arşivine katkı sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Biyografi, doğum ve jinekoloji, Hüseyin Erk, tarih, veteriner hekimliği

A study on the life and works of Prof. Dr. Hüseyin Erk

Abstract: Prof. Dr. Hüseyin Erk was appointed as the first academic member at the Obstetrics and Gynecology Department, of which lessons have been included in the curriculum of Veterinary since 1873. He was among the first graduates of the Veterinary Faculty of Higher Agriculture Institute. He started his academic career in 1939 and took first Ph.D. degree in this field in 1946. Prof. Dr. Hüseyin Erk who became an Associate Professor in 1950 and a Professor in 1958, took charge in the education of other instructors who have worked in this field, in addition to instruction, scientific researches and academic publishing. This study aims to present the academic career of Hüseyin Erk, who has been one of the pioneers and cornerstones in the field of Obstetrics and Gynecology in Turkish Veterinary Medicine, and to contribute to the biography archive of Veterinary Medicine.

Keywords: Biography, history, Hüseyin Erk, obstetrics and gynecology, veterinary medicine

* Bu makale, 15-18 Ekim 2015 tarihinde Fethiye'de düzenlenen Türk Veteriner Jinekoloji Derneği VI. Ulusal Kongresinde aynı başlıkla sunulan bildirinin genişletilmiş halidir (Kongre Özet Kitabı s. 152-153).

** Yrd.Doç.Dr.,Dicle Üniversitesi Veteriner Fakültesi Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı, Diyarbakır

*** Yrd.Doç.Dr.,Dicle Üniversitesi Veteriner Fakültesi Doğum ve Jinekoloji Anabilim Dalı, Diyarbakır

Giriş

Türk Veteriner Doğum ve Jinekoloji tarihinin kuşkusuz önemli simalarından biri olan Prof. Dr. Hüseyin Erk 5 Haziran 2001 tarihinde aramızdan ayrılmıştır. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi (AÜVF) Öğretim Üyelerinden olan Prof. Dr. Hüseyin Erk, Türkiye’de bağımsız veteriner doğum ve jinekoloji alanının ilk öğretim üyesi, ilk doktora tezinin sahibi ve veteriner doğum ve jinekolojinin gelişiminde önemli görevler üstlenmiş olan bir akademisyendir (4). Bilimsel araştırmalarıyla, yazdığı kitaplarla, yetiştirdiği binlerce öğrencisiyle, mesleğine ve meslektaşlarına faydalı hizmetlerde bulunmuş bir bilim adamıdır (4).

Bu çalışma, Türkiye’de veteriner hekimliğinde doğum ve jinekoloji alanının öncülerinden ve önemli köşe taşlarından biri olan Hüseyin Erk’in bilimsel yaşam öyküsünü ortaya koymak ve veteriner hekimliği biyografi arşivine katkı sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın gerecini, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dekanlığı Arşivinde bulunan Hüseyin Erk’e ait iki adet özlük dosyasından ve Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı Biyografi ve Bibliyografya Arşivi-Hüseyin Erk Dosyasından sağlanan orijinal belgeler oluşturdu. Konuy-

la ilgili kitap, dergi ve makalelerden de yararlanıldı, öğretim üyeleri ile röportajlar yapılarak bilgi toplandı. Belge analizi ve yüz yüze görüşme ile edinilen bilgi, kronolojik biçimde yazıya aktarıldı, gerekli görülen açıklamalar dipnotlarda gösterildi.

Bulgular

1.Yaşamı

Prof. Dr. Hüseyin Erk 12 Eylül 1914 tarihinde Kıbrıs’ın Mağusa kasabasında doğmuştur¹. Babası, ticaret limanında vapur işleri ile ilgilenen bir şirkette çalışan Asım Bey, annesi ise Safinaz Hanım’dır². Hüseyin Erk, ilkokulu doğduğu kasabada tamamladıktan

Şekil 1: Prof. Dr. Hüseyin Erk

Figure 1: Prof. Dr. Hüseyin Erk

(1927) sonra ekonomik nedenlerle eğitimini bırakmak zorunda kalmış³, bir süreliğine bir

1 AÜVF Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı Biyografi ve Bibliyografya Arşivi-Hüseyin Erk Dosyası, Dosya No: 298.

2 Bkz. Dipnot:1.

3 Mağusa’da ortaokul ve lise bulunmaması nedeniyle öğrenimi için Lefkoşa iline gitmesi gereken Hüseyin Erk, babasının ekonomik durumu el vermediği için okulu bırakmak zorunda kalmıştır.

4 Hüseyin Erk’in 24.01.1942 tarihli Otobiyografisi. Prof. Dr. Hakkı İzgür’ün Özel Arşivi.

5 Bkz. Dipnot:1.

6 İstanbul’a Mülkiye Mektebine girme isteği ile giden Hüseyin Erk, sınavı kazanamadığı takdirde diğer mekteplere başvurma süresini kaçıracağı ve kendi deyimiyle bunun bir “felâket” olacağı düşüncesi ile bu okula başvurmadan vazgeçmiş, ikinci istediği okul olan Askerî Tıbbiye Mektebine müracaat etmiştir. Ancak; Haydarpaşa Askerî Hastanesinde yapılan sağlık kontrolünde sol gözünde görme zayıflığı ve astigmatizm bulunması nedeniyle kaydını yaptıramamış ve üçüncü isteği olan Yüksek Baytar Mektebine sivil öğrenci olarak girmiştir. Bkz. Dipnot:4.

7 Bkz. Dipnot:1.

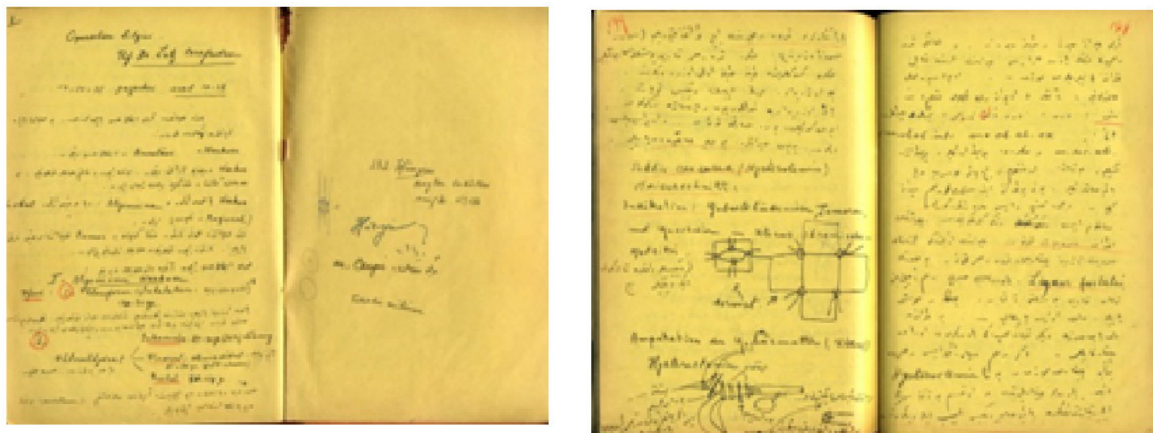
Rum marangozun yanına çırak olarak verilmiştir⁴. Ortaokul ve liseyi 1927-1932 yılları arasında Lefkoşa’da tamamlamıştır⁵.

Altı çocuklu ailenin tek erkek çocuğu olan Hüseyin, bir yıl sonra zor şartlar altında İstanbul’a okumaya gitmiştir⁶.

Yüksek Veteriner Okuluna 1933 yılında kaydını yaptırmış⁷, Okulun aynı yıl Ankara’da kuruluşu tamamlanan Yüksek Ziraat Enstitüsüne (YZE) “*fakülte*” olarak nakledilmesi ile Ankara’da yükseköğrenime başlamıştır⁸(6)

Şekil 2: Hüseyin Erk’in Yüksek Ziraat Enstitüsü Öğrenci Kimlik Kartı
Figure 2: Student Identity card of Hüseyin Erk in Higher Agriculture Institute

Şekil 3: Hüseyin Erk’in Prof. Dr. Ludwig Lutz’un dersinde kaleme almış olduğu doğum ve jinekoloji notları (YZE Baytar Fakültesi 3.sınıf, 1935)

Figure 3: Notes on obstetrics and gynaecology of Hüseyin Erk in Prof. Dr. Ludwig Lutz’ class (Higher Agriculture Institute. Class 3, 1935)

8 Bkz. Dipnot: 4

9 Hüseyin Erk’in YZE öğrenciliği sırasında kaleme almış olduğu doğum ve jinekoloji notları. AÜVF Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı Arşivi.

Öğrenimi süresince, o yıllarda cerrahi dersleri arasında yer alan doğum bilgisi derslerini, Doç. Dr. Salih Zeki (Berker) ve Alman Prof. Dr. Ludwig Lutz'dan almıştır⁹ (4)

Fakültenin ilk mezunlarından olan Erk, mezuniyetinin (1937) ardından bir süre Mersin İl Veteriner Müdürlüğünde (20.08.1937-30.10.1937) stajyerlik yapmış, 01.11.1937 tarihinde de İstanbul Haydarpaşa Askerî Veteriner Tatbikat Okulunda askerlik hizmetine başlamıştır. Altı ay burada eğitim gördükten sonra altı ay da Yedek Subay rütbesi ile Diyarbakır Yedinci Kolordu Hayvan Hastanesinde görev yaparak 28.10.1938 tarihinde terhis olmuştur. Ankara İl Veteriner Müdürlüğüne “*namzet (aday)*” olarak tayin edilen Hüseyin Erk, buradan YZE Veteriner Fakültesi Seririyat-ı Cerrahiye Enstitüsünde stajyer olarak göreve başlamış, bu görevi sırasında üç ay süreyle Kayseri-Uzunyayla ve Kars-Kağızman'da Ruam mücadelesinde görev almıştır^{10,11}.

Hüseyin Erk, 1939 yılında YZE Veteriner Fakültesinde açılan asistanlık sınavını kazanarak, Seririyat-ı Cerrahiye Enstitüsünde ikinci sınıf asistanlığına tayin

edilmiştir¹². İki yıl sonra II. Dünya Savaşı sırasında “*talim vazifesi*” ile yeniden Orduya çağırılmış¹³, 18 ay daha görev yaptıktan sonra 1943 yılında yeniden terhis edilerek Enstitüdeki görevine dönmüştür. Birinci sınıf asistanlığa yükseltilmesi 28.11.1942 tarihinde gerçekleşmiştir¹⁴. Veteriner hekim Nihal Kılıçbay (Erk) ile 1943 yılında hayatlarını birleştirmişler; 1945 yılında da oğulları Kaya dünyaya gelmiştir¹⁵ (5).

Doktora tezi konusunu, cerrahi dersleri bünyesinde verilen doğum ve jinekoloji konuları arasından alan ve çalışmalarını Malatya Sultansuyu Harasında¹⁶ yürüterek tamamlayan Erk, 25.02.1946 tarihinde “*Doctor Medicinae Veterinariae*” unvanını almaya hak kazanmıştır¹⁷. “*Ehlî Hayvanlarda Laboratuvar Usulleri ile Gebeliğin Erkenden Teşhisi*” başlıklı tezi ile Türkiye’de veteriner doğum ve jinekoloji alanında yapılan ilk doktora tezinin sahibi olmuştur. Hüseyin Erk, önce başasistanlığa (07.03.1946)¹⁸, iki yıl sonra da şef asistanlığa (12.03.1948)¹⁹ yükseltilmiştir.

Hüseyin Erk, o yıllarda “*Habilitasyon mesaisi*” olarak tanımlanan doçentlik tezi araştırmalarına 08.05.1948 tarihinde

10 AÜVF Şirurji Enstitüsü Müdürlüğünün Veteriner Fakültesi Dekanlığına gönderdiği 02.11.1943 tarih ve 377 sayılı Yazı.

11 Bkz. Dipnot: 4

12 22.11.1939 tarih ve 708 sayılı Memurlar İntihap Encümeni Kararı.

13 Ankara Askerlik Şubesi Reisliğinin YZE Rektörlüğüne gönderdiği 20.09.1941 tarih ve 2/8290 sayılı Yazı.

14 AÜVF Dekanlık Özlük Dosyaları Arşivi. Prof. Dr. Hüseyin Erk Dosyaları.

15 Bkz. Dipnot:1.

16 AÜVF Şirurji Enstitüsü Müdürlüğünün YZE Rektörlüğüne gönderdiği 02.08.1944 tarih ve 276 sayılı Yazı..

17 Ankara YZE Divanının 07.03.1946 tarih ve 170 sayılı ve Veteriner Fakültesi Meclisinin 25.02.1946 tarih ve 353 sayılı Kararları.

18 T.C. Ziraat Vekâleti Ankara YZE Rektörlüğünün Tarım Bakanlığı Yüksek Makamına gönderdiği 15.03.1946 tarih ve 2428 sayılı Yazı.

19 AÜVF Şirurji Enstitüsü Müdürlüğünün Veteriner Fakültesi Dekanlığına gönderdiği 26.10.1950 tarih ve 361 sayılı ve Veteriner Fakültesi Dekanlığının YZE Rektörlüğüne yolladığı 27.03.1948 tarih ve 632 sayılı Yazılar.

20 AÜVF Şirurji Enstitüsü Müdürlüğünün Veteriner Fakültesi Dekanlığına gönderdiği 26.10.1950 tarih ve 361 sayılı Yazı.

21 27.05.1949 tarih ve 55 numaralı Veteriner Fakültesi Profesörler Kurulu Kararı

başlamış²⁰, bu amaçla İstanbul'da bulunan Hayvan Sağlık Memurları Mektebi ve Kliniği ile Fatih Hayvan Hastanesinde çalışmalarını sürdürmüştür²¹. AÜVF Şirurji Enstitüsü Müdürü Ord. Prof. Salih Zeki Berker, öğrencisi Hüseyin Erk'i tanımlarken "Gayretli, çalışkan, temiz ahlaklı, itaatlı, yumuşak huylu, mesleğine bağlı, talebe yetiştirmekte ehliyetli olup bir doçente bulunması lazım gelen evsafa tamamı ile malik..." ifadelerini kullanmıştır²².

"Memleket Evcil Hayvanlarında Görülen Tümörler Üzerinde Şirurji Bakımından İncelemeler" adlı doçentlik tezini 1950 yılında tamamlayan Erk²³, "Önden gelişte ön bacaklardan ileri gelme güç doğumlar"

konusunda hazırladığı deneme dersini 23 Haziran 1950 tarihinde sunmuş ve "Üniversite Doçenti" unvanı almaya hak kazanmıştır. Profesörler Kurulunca Şirurji Enstitüsü Eylemli Doçentliğine atanması uygun görülmüştür²⁴. Doç. Dr. Hüseyin Erk, 1951 yılında bilimsel incelemelerde bulunmak üzere bir buçuk yıl süre ile İngiltere ve diğer Avrupa ülkelerinde bulunmuştur²⁵.

Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesinde, 1952 yılında, daha önce enstitüler şeklinde olan anabilim dallarının "kürsü" durumuna getirilmesi üzerine, ilk kez bağımsız bir Doğum Bilgisi ve Jinekoloji Kürsüsü ve Kliniği kurulmuş, Doç. Dr.

Şekil 4: Hüseyin Erk meslektaşları ile birlikte toplantıda

Figure 4: Hüseyin Erk in a meeting with colleagues

22 AÜVF Şirurji Enstitüsü Müdürlüğü'nün Veteriner Fakültesi Dekanlığına gönderdiği 30.03.1950 tarih ve 141 sayılı Yazı.

23 Bkz. Dipnot:14.

24 AÜVF'nin 23.06.1950 tarihli Profesörler Kurulu Kararı..

25 AÜ Zat İşleri Müdürlüğü'nün AÜVF Dekanlığına gönderdiği 04.12.1951 tarih ve 31-471/2074 sayılı Yazı.

26 Bkz. Dipnot:14.

27 Bkz. Dipnot:1.

Hüseyin Erk, aynı yıl öğretim üyesi olarak bu kürsüde görev yapmaya başlamıştır²⁶ (6). Bilimsel incelemelerde bulunmak üzere 06.01.1952- 23.10.1953 tarihleri arasında İngiltere’de bulunmuş²⁷, 1 Haziran 1955 tarihinde Bağımsız Doçentliğe atanmıştır²⁸.

Veteriner hekimliğinde reproduksiyon alanının dünya çapındaki öncülerinden olan İsveç Kraliyet Veteriner Koleji Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nils Lagerlöf (1895-1970), İsveç Hükümeti ve Gıda ve Tarım Örgütü’nün (FAO) isteği ile 1956 yılında, eğitim-öğretim konusunda danışmanlık yapmak üzere Türkiye’ye gelmiştir (2, 3). Dinçer²⁹, Doç. Dr. Hüseyin Erk’in Lagerlöf ile doğum ve jinekoloji konularına ilişkin görüşmeler yaptığını, bu bilim adamının katkıları ile birlikte Erk’in Türkiye’de modern veteriner doğum ve jinekolojinin kuruluşunda önemli görevler üstlendiğini ifade etmiştir. Erk, FAO’nun İsveç Teknik Yardım Merkez Komitesi ile birlikte İsveç Kraliyet Veteriner Kolejinin düzenlediği uluslararası eğitim kursu için bursiyer olarak seçilmiş ve dokuz ay süreyle (30.03.1957- 29.12.1957) İsveç’e gönderilerek FRVCS (Fellow of the Royal

Veterinary College Stockholm) unvanı almıştır³⁰.

Hüseyin Erk’in 16.04.1958 tarihinde Profesörlüğe yükseltilmesi ve Doğum Bilgisi ve Jinekoloji Kürsüsü yönetiminde vekâleten bulunan 2. Şirurji Profesörü Dr. Tevfik Başer’in bu görevinden ayrılması³¹ ile aynı yıl Kürsü yönetimine Prof. Dr. Hüseyin Erk getirilmiştir³².

İngilizce, Almanca, Rumca ve Osmanlıca bilen (5) Hüseyin Erk, dalı ile ilgili araştırmalarda ve bilimsel incelemelerde bulunma amacıyla 1963 yılında altı ay³³, 1976 yılında bir ay³⁴ süreyle İngiltere ve Almanya’da bulunmuştur. Ayrıca, 1969 yılında altı ay süreyle İngiltere’deki The Royal Veterinary College ve Amerika’daki Cornell Veterinary College’e eğitim sistemleri, hormonlarla ilgili olan infertilite ve sterilite nedenleri, gebelik teşhisi yöntemleri ve mastitis tedavisi gibi konularda incelemelerde bulunmak üzere gitmiştir³⁵.

Erk, uluslararası alanda doğum ve jinekoloji üzerinde yaptığı incelemelerin yanı sıra 1958-1975 yılları arasında kürsü

28 AÜVF Dekanlığının Doç. Dr. Hüseyin Erk’e gönderdiği 11.06.1955 tarih ve 2380 sayılı Yazı.

29 AÜVF Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ferruh Dinçer ile 21 Eylül 2010 ve 12 Ocak 2012 tarihlerinde yapılan özel görüşmeler.

30 T.C. Hariciye Vekâleti Milletlerarası Ekonomik İşler Dairesi Umum Müdürlüğü’nün Ziraat Vekâleti Türk Millî FAO Komitesi Başkanlığına gönderdiği 11.03.1957 tarih ve 6841/80 sayılı Yazı

31 Prof. Dr. M. Tevfik Başer’in AÜVF Dekanlığına gönderdiği 05.05.1958 tarih ve 44 sayılı Yazı.

32 AÜVF Profesörler Kurulu’nun 17.05.1958 tarihli Kararı.

33 AÜVF Dekanlığının AÜ Rektörlüğüne gönderdiği 27 Haziran 1963 tarih ve 400 sayılı Yazı.

34 AÜVF Yönetim Kurulu’nun 13.07.1976 tarih ve 260 sayılı Kararı.

35 AÜVF Doğum Bilgisi ve Jinekoloji Kürsüsünden AÜVF Dekanlığına gönderilen 22.04.1969 tarih ve 43 sayılı Yazı.

36 AÜVF, I. ve II. Şirurji Kürsüsüne Doçentlik Kadrosuna Seçileceklere İşlem Yapma Komisyonu Üyeliği, 1961. Klinik İlaçları Hazırlama Laboratuvarının Çalışma Şekil ve Tarzlarını Tespit Komisyonu Üyeliği, 1963. Klinik Nöbet Tazimi Komisyonu Üyeliği, 1963. Yayın Komisyonu Üyeliği, 1966. Hayvan Yetiştiriciliği ve Sağlık Bilimleri Uzmanlık Yüksek Okuluna Öğretim Üyesi Seçimi Komisyonu Üyeliği, 1969. Yabancı Dil Öğretim ve İmtihan Yönetmeliğindeki Aksaklıkların Giderilmesi Komisyonu Üyeliği, 1975. Bkz. Dipnot: 14.

37 AÜVF Profesörler Kurulu’nun 23.06.1962 tarih ve 92 sayılı Kararı.

38 AÜVF Profesörler Kurulu’nun 04.11.1972 tarih ve 258 sayılı Kararı.

39 AÜVF Hayvan Yetiştiriciliği ve Sağlık Bilimleri Uzmanlık Yüksek Okulundan AÜVF Dekanlığına gönderilen 08.01.1970 tarih ve 90 sayılı Yazı.

yönetiminde bulunmuş, birçok komisyon³⁶ ve Yönetim Kurulu Üyelikleri³⁷, AÜVF Hayvan Yetiştiriciliği ve Sağlık Bilimleri Uzmanlık Yüksek Okulu Müdürlüğü^{38,39} gibi çeşitli idari görevlerde yer almıştır. Ziraat Vekâletinin isteği üzerine çeşitli illerde bulunan hayvan yetiştirme kurumlarına giderek güç doğum ve sterilite konularını incelemiş ve gerekli müdahalelerde bulunmuştur^{40,41}. Veteriner Fakültesi öğrencilerinin yanı sıra AÜ Ziraat Fakültesi, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi⁴² ve AÜ Adana Ziraat Fakültesinin⁴³ Hayvan Yetiştirme ve Islahı Bölümü öğrencilerine de doğum bilgisi derslerini okutmuştur. Prof. Dr. Hüseyin Erk; Mehmet Zeki Doğaneli, Celalettin Akkayan ve Salih Çetin Kılıçoğlu'nun doktora tezlerinin yürütücülüğünü yapmış⁴⁴, bunun yanı sıra çok sayıda asistanlık bilim sınavlarında ve doktora tezlerinde jüri üyeliği görevlerinde bulunmuştur⁴⁵.

Hüseyin Erk, 1975 yılında İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesinde doğum ve jinekoloji derslerini yürüten Doç. Dr. Celalettin Akkayan'ın (AÜVF Öğretim Üyesi) trafik kazası sonucu vefat etmesi üzerine⁴⁶ aynı yıl, 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 40.

maddesi uyarınca geçici kadro ile bu fakültede görevlendirilmiştir⁴⁷.

Şekil 5: Hüseyin Erk Cumhuriyet Bayramı kutlamalarında

Figure 5: Hüseyin Erk in Republic Day Celebrations

40 AÜVF Doğum Bilgisi ve Jinekoloji Kürsüsünde açık bulunan profesörlük kadrosuna namzet gösterilen kürsü Doçenti Dr. Hüseyin Erk hakkında 22.02.1958 tarihli Komisyon Raporu.

41 Çukurova Harası, Çifteler Harası, Karaköy Harası, Konya Harası, Karacabey Harası, Sultansuyu Harası, Boztepe İnekhanesi, Kazova İnekhanesi, Trakya Sarmısaklı Tohum Üretme Çiftliği, Kumkale Sığır Islah ve Yetiştirme Çiftliği, İstanbul, Çanakkale, Sakarya, Bursa, Kırşehir, Kayseri, Antalya, Mersin, Adana, Antakya, Malatya, Gaziantep, Şanlıurfa, Ürgüp, Tokat, Samsun, Giresun, Karadeniz Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi. Bkz. Dipnot: 14.

42 AÜVF Doğum Bilgisi ve Jinekoloji Kürsüsünden AÜVF Dekanlığına gönderilen 25.10.1958 tarih ve 103 sayılı Yazı.

43 AÜVF Dekanlığından AÜ Rektörlüğüne gönderilen 21.09.1973 tarih ve 3771 sayılı Yazı.

44 Mehmet Zeki Doğaneli, "Ankara Mintakası ve Haralarımız Evcil Hayvanlarında Görülen Güç Doğumların Sebepleri ve Yapılan Müdahalelerden Alınan Sonuçlar", Ankara Üniversitesi, 1956. Celalettin Akkayan, "Ankara'da Kesilen İneklerin Gebelik Durumları ve Sterilite Üzerinde İncelemeler: Sterilite Problemlerini Tespit Maksadıyla", Ankara Üniversitesi, 1962. Salih Çetin Kılıçoğlu, "İneklerde Gebeliğin Rektal Palpasyon ve Vajinal İncelemeyle Karşılaştırılmalı Teşhisi", Ankara Üniversitesi, 1969.

45 Bkz. Dipnot: 14.

46 İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dekanlığından AÜVF Dekanlığına gönderilen 29.09.1975 tarih ve 9/121 sayılı Yazı.

47 AÜVF Doğum Bilgisi ve Jinekoloji Kürsüsü Kurulu'nun 30.09.1975 tarih ve 28 sayılı Kararı.Yazı.

Kendi isteği ile 1981 yılında emekli olan Prof. Dr. Hüseyin Erk'in 42 yıllık akademik yaşamına sığdırdığı çalışmaları AÜVF Dekanlığı tarafından unutulmamış ve Türkiye'de Veteriner Hekimliği Eğitim-Öğretiminin 150'nci Yılı Kutlamaları çerçevesinde düzenlenen ödül töreninde "Altın Akademik Yıl Madalyası"na layık görülmüştür⁴⁸.

Emekliliğini eşiyile birlikte Çanakkale Boğazında küçük bir evde geçiren Erk, 12 yıl süren rahatsızlığının ardından 5 Haziran 2001 tarihinde hayata veda etmiştir^{49,50}. Eşi merhume Prof. Dr. Nihal Erk, 58 yıllık hayat arkadaşını, ölümünün ardından kaleme aldığı şu cümlelerle anlatmıştır: "Hüseyin Erk, kendi çağı için ileri bir görüşle uygulamalı öğretime inanıyordu. Bunu sağlamak için çok çaba sarf ederdi. Fakültenin imkânlarını aşmaya çalışır, bu konuda bir şeyler yapabilmek için her yere başvururdu. Öğrencileri hayata hazırlamak başlıca amacı idi... Çok dakikti, geç kalmaktan, beklemekten ve bekletmekten hiç hoşlanmazdı...Hayvanları çok seven bu insan 24 yıl iki ayrı köpeğimize severek bakıyordu. Oğlum ve ben kendisini ömrümüz boyunca en güzel duygularla sevgi ve saygıyla anacağız."⁵¹ (1).

Ölümünden beş yıl sonra Prof. Dr. Nihal Erk'in katkılarıyla AÜVF Doğum ve Jinekoloji Anabilim Dalında bir derslik yenilenerek Prof. Dr. Hüseyin Erk'in adı verilmiş; dönemin Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Hakkı

İzgür dersliğin 12 Haziran 2006 tarihinde gerçekleşen açılış töreni konuşmasında "Ülkemizde veteriner fakültelerinde doğum ve jinekolojinin bağımsız bir bilim alanına dönüşmesinin ilk tohumlarının atılmasında ve bu fikrin dallanıp budaklanarak kök salmasının her aşamasında, bağımsız bir bina ve kliniğe sahip olması sırasında, yapımının planlanmasından imar ve inşasına kadar geçen sürede çok büyük emekleri olan ve bu konuda gece gündüz demeden uğraş veren merhum Prof. Dr. Hüseyin Erk..." ifadeleri ile hocasını anarken, hocalarının daima "çağdaşlığı ve bilimselliği ön planda tuttuğu" vurgusunu yapmıştır⁵².

Prof. Dr. Hüseyin Erk'i "hem mesleki hem de özel yaşamında daima ilkeli, düzeyli, çağdaş, mütevazı ve ölçülü" olarak tanımlayan AÜVF Doğum ve Jinekoloji Anabilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Erol Alaçam, Erk'in vefatının ardından kaleme aldığı yazısında, hocasının aynı bilim dalında görev yapan akademisyenlere, araştırma ve yayın yapma konusunda daima destek olduğunu ve Kürsünün gelişmesi için çok önemli çabalar harcadığını ifade etmiştir (1).

2. Eserleri

Hüseyin Erk, yayın hayatına 1945 yılında kırsaklarda gebelik teşhisine ilişkin bir makale ile başlamış, 1945-1978 yılları arasında tezleri de dahil olmak üzere yedi kitabı ve 22 bilimsel makalesi yayımlanmıştır (4) (Tablo 1 ve 2).

48 AÜVF Dekanlığının 20 Nisan 1992 tarihli Komisyon Raporu ve 29 Nisan 1992 tarih ve 11 sayılı Fakülte Kurulu Kararı.

49 AÜVF Dekanlığından Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalına gönderilen 6 Haziran 2001 tarih ve 1936 sayılı Yazı.

50 Bkz. Dipnot: 1.

51 Bkz. Dipnot: 1.

52 Prof. Dr. Hüseyin Erk Dersliği açılış töreni konuşma metni. Prof. Dr. Hakkı İzgür Özel Arşivi.

Tablo 1: Hüseyin Erk'in 1951- 1978 yılları arasında yayımlanan kitapları**Table 1:** Books published between the years 1951-1978 by Hüseyin Erk

1. Erk H. (1951): Ehlî Hayvanlarda Laboratuvar Usulleriyle Gebeliğin Erkenden Teşhisi. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 80 s. (Doktora Tezinden).
2. Erk H. (1955): Memleket Evcil Hayvanlarında Görülen Tümörler Üzerinde Şirurji Bakımından İncelemeler. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 86 s. (Doçentlik Tezinden).
3. Erk H. (1957): Evcil Hayvanların Genital Organ Hastalıkları (Jinekoloji), Ankara Güzel İstanbul Matbaası, Ankara, 119 s.
4. Erk H. (1965): Evcil Hayvanların Genital Organ Hastalıkları (Jinekoloji), 2. Baskı. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 134 s.
5. Erk H. (1967): Evcil Hayvanların Doğum Bilgisi (Veteriner Obstetrik), Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Yayınları:216, Ders Kitabı:118.
6. Erk H, Doğanelli M, Akkayan C. (1972):Veteriner Doğum Bilgisi (Obstetrik) ve Jinekoloji. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Yayınları:275, Ders Kitabı:175, Ankara, 622 s.
7. Erk H, Alaçam E. (1978): Pratik Doğum Bilgisi. Vet. Fak. Yayınları, No: 344, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 83s.

Tablo 2-A: Hüseyin Erk'in 1945- 1971 yılları arasında yayımlanan makaleleri**Table 2-A:** Articles published between the years 1945-1971 by Hüseyin Erk

1. Erk H. (1945): Kısıraklarda gebeliğin biyolojik olarak erkenden teşhisi. *Vet. Hek. Cem. Derg.* 13(3): 84-88.
2. Erk H. (1948): Erkek manda ile boğaların kastrasyonu ve bir müşahade. *T. Vet. Hek. Dern. Derg.* 18(22): 12-18.
3. Erk H. (1948): Yabancı cisimden ileri gelme cerahatlı göğüs fistülü. *T. Vet. Hek. Dern. Derg.* 18(25): 22-26.
4. Erk H, Öktem B. (1949): Damar içine Trypaflavin eriyikleri şırıngasından sonra şekillenen phlebitis ve periphlebitis gangrenosa olayları münasebetiyle. *T. Vet. Hek. Dern. Derg.* 19(23-29): 1-17.
5. Erk H. (1951): Kemik kırıkları (fractura), *T. Vet. Hek. Dern. Derg.* (63): 302-315.
6. Erk H, Doğanelli MZ. (1954): Bir inekte başarı ile neticelenen uterus yırtılması ile müterafik sezariyen operasyonu. *T. Vet. Hek. Dern. Derg.* 24(98-99): 1905-1911.
7. Erk H. (1955): Kısıraklarda gebelik süresi üzerinde bir inceleme. *T. Vet. Hek. Dern. Derg.* 24(100-101): 2020-2028.
8. Erk H. (1955): Sığırlarda itiyat haline gelen (habitual) yavru atmanın kontrolü için progesterone'un kullanılması. *T. Vet. Hek. Dern. Derg.* 25(102-103): 2139-2143.
9. Erk H. (1955): İneklerde gebelik esnasında corpus luteum'u çıkararak yerine progesterone yerleştirmek suretiyle tedavi üzerinde çalışmalar, (Çeviri), *T. Vet. Hek. Dern. Derg.* 25(102-103): 2150.
10. Erk H. (1955): Fillerde doğum. (Çeviri), *T. Vet. Hek. Dern. Derg.* 25(104-105): 2287.
11. Erk H. (1955): İneklerde uterus prolapsusu'nun tedavisi üzerinde deneme ve müşahadeler. *T. Vet. Hek. Dern. Derg.* 25(104-105):2260-2276.

Tablo 2-B: Hüseyin Erk'in 1945- 1971 yılları arasında yayımlanan makaleleri**Table 2-B:** Articles published between the years 1945-1971 by Hüseyin Erk

-
12. Erk H. (1955): Genç köpeklerde dikişsiz ovariectomie. *T. Vet. Hek. Dern. Derg.* 25(106-107): 2374-2382.
13. Erk H. (1956): Köpeklerde bilhassa jinekolojik operasyonlarda intravenöz kloral hidrat enjeksiyonu ile genel anestezi temini hususunda deneme ve müşahedeler. *T. Vet. Hek. Dern. Derg.* 26(114-115): 2797-2819.
14. Erk H. (1958): Boğalarda sterilite ve İsveç'te tarafımdan incelenen üç vak' a. *T. Vet. Hek. Dern. Derg.* 27(134-135): 3755-3778.
15. Erk H. (1958): Erken embriyonik ölüm. *A. Ü. Vet. Fak. Derg.*, 5(1-2): 12-20.
16. Erk H.(1958):Kısırakların seksüel fizyolojisi. *T. Vet. Hek. Dern. Derg.* 28(140-141):4-11.
17. Erk H, Akkayan C, Artun T. (1961): A. Ü. Veteriner Fakültesi Doğum Bilgisi ve Jinekoloji Kliniğinde kedi ve köpek ovariectomie'sinde tatbik edilen metodlar ve alınan sonuçlar üzerinde inceleme. *A. Ü. Vet. Fak. Derg.* 8(2): 148-158.
18. Erk H. (1961): İneklerde doğum ve yavru atma sonunda şekillenen (retentio secundinarum) üzerinde inceleme. *A. Ü. Vet. Fak. Derg.* 8(4):347-361.
19. Erk H, Erk N. (1963): Veteriner doğum ve jinekoloji tarihine genel bir bakış. *A. Ü. Vet. Fak. Derg.* 10(1): 26-35.
20. Erk H, Akkayan C, Olcay H. (1967): Ankara Atatürk Orman Çiftliği Hayvanat Bahçesinde bir zürafanın güç doğum olayı. *A. Ü. Vet. Fak. Derg.* 14(4): 541-550.
21. Erk H, Akkayan C. (1970): 1952-1969 Yılları arasında kliniğimize getirilen hayvanların doğum ve jinekolojik hastalıklarının genel analizi. *A. Ü. Vet. Fak. Derg.* 17(4): 500-517.
22. Erk H, Çelebi M. (1971): Evcil hayvanlarda seksüel fonksiyonların hormonal mekanizması. *T. Vet. Hek. Dern. Derg.* 41(6): 29-36.
-

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma, veteriner hekimliği doğum ve jinekoloji alanında ulusal ve uluslararası araştırma ve incelemeleriyle Türk Veteriner Hekimliğinin yükselmesi için uğraş vermiş olan, bağımsız Doğum ve Jinekoloji Kürsüsünün ilk öğretim üyesi, Türkiye’de doğum ve jinekoloji biliminin öncülerinden olan Mehmet Zeki Doğaneli, Celalettin Akkayan ve Salih Çetin Kılıçoğlu gibi hocaların da hocası olan Prof. Dr. Hüseyin Erk’in bilimsel yaşamını incelemek ve veteriner hekimliği biyografyasına katkı sağlamak üzere ele alınmıştır. Yüksek Ziraat Enstitüsü’nün ilk öğrencilerinden olan Hüseyin Erk, veteriner doğum ve jinekoloji alanının ilk doktora tezinin sahibi, aynı zamanda bu alanda ülkemizden İsveç Kraliyet Veteriner Kolejinde FRVCS unvanı kazanan alanın ilk bilimadamı olma özelliği ile önem taşımaktadır. Türkiye’de Kim Kimdir Ansiklopedisinde (5) biyografik künyesine yer verilen, ulusal ve uluslararası alanda pek çok konferans, kongre, sempozyum ve seminerlere katılan, idari hizmetlerinin yanı sıra hemen hemen yurdun her köşesinde çalışarak ülke hayvancılığına katkı sağlayan Hüseyin Erk; Küçükbaşlan’ın (4) da çalışmasında belirttiği gibi yaptığı bilimsel araştırmalarla, yazdığı kitaplarla hem öğrencilere hem de meslektaşlarına faydalı olmuş, binlerce veteriner hekim yetiştirmiştir. Prof. Dr. Hüseyin Erk’in tüm akademik yükseltilme ve atanmalarında hazırlanan raporlarda “*nitelikli, kıymetli bir bilim adamı*” olarak tanımlanmıştır. Örneğin profesörlük kadrosuna atanabilmesi amacıyla profesörlerden oluşturulan Komisyonun Raporu⁵³ incelendiğinde Doç. Dr. Hüseyin Erk’in o tarihe kadar olan bilimsel araştırmalarının teker teker ele alındığı ve her birinin kıymetli çalışmalar olduğu yönünde

değerlendirmelerin olduğu görülmektedir. Bu değerlendirmelerin Erk’in dönemin koşulları içerisinde gerçekleştirdiği bilimsel faaliyetlerinin önemini ve niteliğini ortaya koyduğu söylenebilir. Dünya’da veteriner reproduksiyon biliminin öncülerinden olduğu bildirilen (3) Lagerlöf’ün gerek Türkiye’ye gelmesi, gerekse de Doç. Dr. Hüseyin Erk’in İsveç’te eğitim kurslarına katılımları, doğum ve jinekoloji konularına ilişkin temasları ve uluslararası alandaki incelemeleri, ülkemizde doğum ve jinekolojinin modern bir anabilim dalı olması yolundaki ilk adımlar olarak değerlendirilebilir. Veteriner hekimliği tarihi ve doğum ve jinekoloji birimleri öğretim üyeleri, Erk’in başına geçtiği kürsüyü ve bilim alanını geliştirmeye çalıştığını ifade etmişlerdir. Sözel belleğin tarihe tanıklığı olan bu ifadeler, Prof. Dr. Hüseyin Erk’in bilim alanının gelişmesi için gereken çabayı sarf ettiğini göstermektedir.

Sonuç olarak Prof. Dr. Hüseyin Erk, Türkiye’de veteriner doğum ve jinekoloji biriminin modernleşme sürecinde rol oynayan ilk öğretim üyesi ve kendisinden sonra göreve başlayan bilim insanlarının öncüsü olarak daima şükranla anılacaktır.

Kaynaklar

- 1. Alaçam E, İzgür H, Erk N (2002):** *Prof. Dr. Hüseyin Erk’i Anma (1914-2001)*. Veteriner Hekimleri Derneği Dergisi, 73(1-2): 57-59.
- 2. Blom E (1965):** *Festschrift to Professor Nils Lagerlöf: On The Occasion of His Seventieth Birthday*. Carl FR. Mortensen Ltd., Copenhagen. s.7.
- 3. Blom E (1990):** *Pioneers in Animal Reproduction-I*. Historia Medicinae Veterinariae, 15(4): 126-133.

53 Bkz. Dipnot: 40.

4. Küçükaslan Ö (2012): *Türk Veteriner Hekimliğinde Doğum ve Jinekoloji Tarihi Üzerine Araştırmalar*. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi. Ankara. 83-84.

5. Nebioğlu O (1962): *Türkiye’de Kim Kimdir Ansiklopedisi*, Nebioğlu Yayınevi. İstanbul. 763s.

6. Erk N, Dinçer F (1970): *Türkiye’de Veteriner Hekimlik Öğretimi ve Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Tarihi*. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Yayınları: 259, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara. 308s.

Geliş Tarihi : 29.09.2015

Kabul Tarihi : 24.11.2015

Yazışma Adresi:

Yrd. Doç. Dr. Özgül KÜÇÜKASLAN

Dicle Üniversitesi Veteriner Fakültesi
Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji
Anabilim Dalı 21280/DİYARBAKIR.

e-posta: ozgul.kucukaslan@dicle.edu.tr